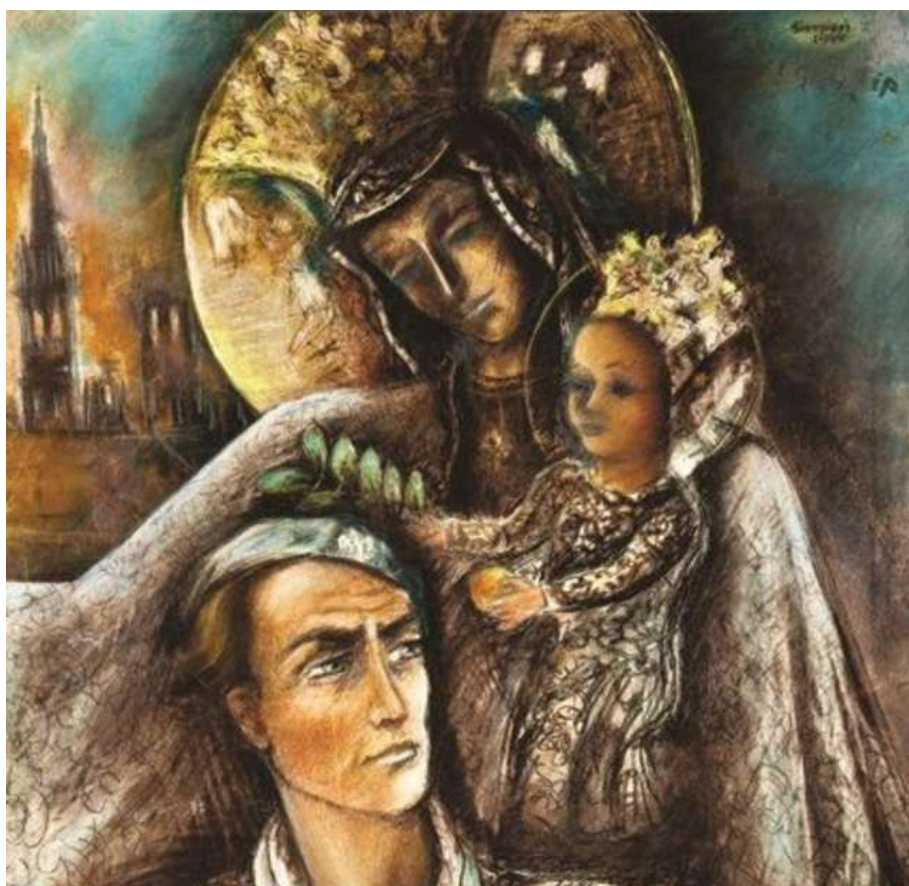

Modlitwa Armii Krajowej | Modlitwa obozowa (1939)

Opracowanie historyczno-literackie

Modlitwa Armii Krajowej | Modlitwa obozowa (1939)

muzyka i słowa: Adam Kowalski

„Modlitwa Armii Krajowej”, to patriotyczna pieśń hymniczna nawiązująca formą do „lamentu” religijnego. Autorem słów oraz muzyki był żołnierz i tułacz Adam Kowalski.

Nota historyczna

Pierwsza wersja „Modlitwy AK” powstała w październiku 1939 roku w Rumunii, w obozie internowania polskich żołnierzy w miejscowości Bałș. Polskę i Rumunię łączył wówczas sojusz wojskowy, ale Niemcy wymusili na władzach rumuńskich ogłoszenie neutralności. Częścią polskiej strategii obronnej była koncepcja „Przedmościa Rumuńskiego”¹ (III faza Planu „Zachód”). Zakładała ona stworzenie przy granicy z Rumunią ostatniego „bastionu” w razie załamania się głównych linii obrony pod niemiecką agresją. Zgromadzone tam wojsko i władze cywilne miały bronić się i z rumuńskim wsparciem i przetrwać do spodziewanej interwencji Anglii i Francji. Tworzenie przedmościa zaczęto już 8 września po załamaniu się obrony w oparciu o główne rzeki. Wszystko zniweczyła jednak sowiecka agresja. Wkroczenie Armii Czerwonej do wschodnich województw Rzeczypospolitej odcięło ponad 200 tysięcy polskich żołnierzy. Gdyby nie to, przynajmniej część z nich mogłaby wycofać się na „Przedmoście” i stworzyć w sprzyjającym terenie silną obronę. Wobec sowieckiego ataku oraz zbrojnych wystąpień ludności ukraińskiej w nocy z 17 na 18 września ewakuowało się do Rumunii dowództwo wojskowe oraz władze cywilne. Władze rumuńskie zmuszone przez Niemców do zerwania sojuszu z Polską przyjęły jednak wobec polskich uchodźców postawę życzliwej neutralności. Wojskowi (od 24 do 30 tysięcy, w tym bezcenne kadry polskiego lotnictwa) zostali rozbrojeni i internowani w obozach na terenie całego kraju. Stworzono również sieć ośrodków dla cywilów.

1940, Targoviste, Rumunia. Obóz dla internowanych żołnierzy Wojska Polskiego. Fot. NN. Źródło: Instytut Polski im. Gen. Sikorskiego w Londynie

¹ „Przedmoście rumuńskie”: [Strona na Wikipedii](#), [Artykuł na "Nowy Kurier Galicyjski"](#)

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

Polscy uchodźcy wspominali później bardzo życzliwą postawę zwykłych Rumunów oraz rumuńskich władz cywilnych i wojskowych. Mimo oficjalnej neutralności Rumuni ignorowali prawo międzynarodowe i pomagali Polakom w przedostawaniu się na Węgry i dalej na Zachód. Skorzystały z tego tysiące żołnierzy i cywilów.

Wszystko niestety zmieniło się w drugiej połowie 1940 roku, kiedy władzę w Rumunii przejął Ion Antonescu², który wydał Niemcom pozostających jeszcze w kraju Polaków.

Armia Krajowa była największą polską formacją konspiracyjną w czasie II Wojny Światowej. Została powołana rozkazem Naczelnego Wodza generała broni Władysława Sikorskiego z dnia 14 lutego 1942 roku po przemianowaniu Związku Walki Zbrojnej. Było to „podziemne” Wojsko Polskie, część Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej, oficjalnie podlegała konstytucyjnym władzom państwa działającym na obczyźnie³⁴. Komendant AK podlegał wprost Naczelnemu Wodzowi PSZ. Ostatnim komendantem ZWZ i pierwszym dowódcą Armii Krajowej był generał Stefan Rowecki ps. „Grot”⁵. Dzięki staraniom komendanta AK wchłonęła w całości lub częściowo większość działających w okupowanej Polsce organizacji zbrojnego podziemia, w tym min: Narodową Organizację Wojskową, Komendę Obrońców Polski, Narodowe Siły Zbrojne i Bataliony Chłopskie.

Wizyta dowódcy Brygady Pancerno-Motorowej płk. dypl. Stefana Roweckiego w koszarach 1 Pułku Strzelców Konnych (3 sierpnia 1939 r.). Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

² Ion Antonescu (ur. 15 czerwca 1882 w Pitești, zm. 1 czerwca 1946 w Jilavie) – rumuński polityk i wojskowy. W latach 1940–1944 sprawował w Królestwie Rumunii funkcję premiera, faktycznie natomiast posiadał autorytarną władzę dyktatorską jako Conducător. W latach 1937–1938 i 1940–1942 (z krótką przerwą) minister wojny, w 1941 również minister spraw zagranicznych oraz minister kultury i spraw religijnych. Marszałek Rumuńskich Sił Zbrojnych. [Artykuł na Warhist](#), [Strona na Wikipedii](#)

³ Armia Krajowa – armia inna niż wszystkie, [Film na Youtube](#)

⁴ Armia Krajowa (AK) lub Siły Zbrojne w Kraju, kryptonim „PZP” (Polski Związek Powstańcy) – zakonspirowane siły zbrojne Polskiego Państwa Podziemnego w latach II wojny światowej, powstałe z przemianowania Związku Walki Zbrojnej (powstałego w listopadzie 1939) rozkazem Naczelnego Wodza generała broni Władysława Sikorskiego z 14 lutego 1942 r. Działała na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, okupowanej przez Niemcy i ZSRR (po wkroczeniu Armii Czerwonej na terytorium państwa polskiego 4 stycznia 1944 r.). Siły Zbrojne w Kraju były integralną częścią Polskich Sił Zbrojnych, podporządkowaną Naczelnemu Wodzowi. Największą operacją militarną Armii Krajowej była akcja „Burza” i w jej ramach powstanie warszawskie. Strategicznym, choć niezrealizowanym celem AK było przeprowadzenie powstania powszechnego w okupowanej Polsce, w ostatniej fazie II wojny światowej. [Artykuł na IPN](#), [Artykuł na IPN](#), [Artykuł na Muzeum Historii Polski](#), [Strona na Wikipedii](#), [Film na Youtube](#)

⁵ Stefan Paweł Rowecki, ps. „Grot”, „Rakoń”, „Grabica”, „Inżynier”, „Jan”, „Kalina”, „Tur” (ur. 25 grudnia 1895 w Piotrkowie Trybunalskim, zm. między 2 a 7 sierpnia[4] 1944 w Sachsenhausen) – generał dywizji Wojska Polskiego, dowódca wojskowy i teoretyk wojskowości. Komendant Główny Związku Walki Zbrojnej od czerwca 1940 do lutego 1942, dowódca Armii Krajowej (komendant Sił Zbrojnych w Kraju) od 14 lutego 1942 do 30 czerwca 1943. [Artykuł na Warhist](#), [Artykuł na Dzieje.pl](#), [Strona na Wikipedii](#)

29 sierpnia 1944 roku USA oraz Wielka Brytania, mimo sowieckiego sprzeciwu, oficjalnie uznali Armię Krajową za część alianckich sił sprzymierzonych. Status ten częściowo uznali Niemcy po kapitulacji Powstania Warszawskiego. Największa liczebność AK do tej pory budzi spory wśród historyków. Jest szacowana między 100-200 tysięcy do prawie 400 tysięcy.

Największym zbrojnym wystąpieniem Armii Krajowej była Akcja „Burza”⁶ – ogólnokrajowe powstanie skierowane militarnie przeciwko Niemcom, a politycznie przeciwko Sowietaom. Zgodnie z tym planem oddziały AK miały samodzielnie lub przy współpracy z Sowietaami zajmować największe polskie miasta i potwierdzać w ten sposób polską zdolność do przejęcia władzy nad krajem. Operacja zakończyła się klęską. Sowietci nie przestrzegali lokalnych sojuszy z AK i z reguły zaraz po usunięciu Niemców niszczyli jej oddziały. Największą bitwą „Burzy” było Powstanie Warszawskie. Mimo początkowych sukcesów zakończyło się ono krwawą katastrofą i całkowitym zniszczeniem lewobrzeżnej części miasta na skutek celowej zemsty Niemców. Bardzo skuteczny okazał się wywiad AK, który dostarczył Aliantom wiele strategicznie ważnych informacji⁷.

Armia Krajowa została rozwiązana 19 stycznia 1945 roku rozkazem jej ostatniego komendanta – generała Leopolda Okulickiego ps. „Niedźwiadek”⁸.

Leopold Okulicki „Niedźwiadek” – ostatni komendant AK. Źródło: IPN

⁶ Akcja „Burza” – operacja wojskowa zorganizowana i podjęta przez oddziały Armii Krajowej przeciw wojskom niemieckim w końcowej fazie okupacji niemieckiej, bezpośrednio przed wkroczeniem Armii Czerwonej, prowadzona w granicach II Rzeczypospolitej. Trwała od 4 stycznia 1944, kiedy Armia Czerwona przekroczyła na Wołyniu granicę ustaloną traktacie ryskim granicę polsko-radziecką, do stycznia 1945. [Artykuł na IPN](#), [Strona na Wikipedii](#)

⁷ Oficer łącznikowy brytyjskiego wywiadu MI6 (1940–1946) komandor Wilfred Dunderdale: „Spośród 45 770 raportów wywiadowczych z okupowanej Europy, które dotarły w czasie wojny do aliantów, 22 047, czyli 48 procent pochodziło ze źródeł polskich (...) Wynika z tego, że w ciągu ostatnich pięciu lat polscy agenci w Europie pracowali bez przerwy i że dostarczyli oni, mimo wielkiego zagrożenia dla siebie i swoich rodzin, wielką ilość materiału wszelkiego rodzaju i obejmującego wiele tematów. Polski wywiad miał beczenny wkład w planowanie i wykonanie inwazji kontynentu oraz w ostateczne zwycięstwo wojsk sojuszników w Europie”. [Artykuł na CPHS](#)

⁸ Leopold Okulicki, ps. „Niedźwiadek”, „Biedronka”, „Bronka”, „Jan”, „Jan Mrówka”, „Jan Ogór”, „Kobra”, „Konrad”, „Kula”, „Miller”, „Mrówka”, „Stary Boba”, „Osa”, „Pan Jan”, „Sęp”, „Termit” (ur. 12 listopada 1898 w Bratucicach, zm. 24 grudnia 1946 w Moskwie) – generał brygady Wojska Polskiego, współtwórca SZP-ZWZ-AK, ostatni komendant główny Armii Krajowej, komendant główny NIE, komendant Okręgu Łódź ZWZ, komendant główny ZWZ terenów pod okupacją sowiecką, cichociemny. Więziony w ZSRR przez NKWD m.in. w Brygidkach (1941), na Łubiance (1941 i 1945), w Lefortowie (1941 i 1945) oraz na Butyrkach (1945–1946). [Artykuł na IPN](#), [Artykuł na Warhist](#), [Strona na Wikipedii](#)

Część kadr i struktur AK pozostało w konspiracji tworząc antykomunistyczne podziemie zbrojne w ramach Delegatury Sił Zbrojnych, Ruchu Oporu Armii Krajowej oraz innych organizacji. Wraz z ugruntowaniem władzy komunistów na żołnierzy Armii Krajowej spadły masowe represje, które trwały przez cały okres stalinowski. Wielu zostało bestialsko zamordowanych. Niektóre groby do tej pory nie zostało odnalezione.

Współczesna historiografia szacuje osobowe straty Armii Krajowej na około 100 tysięcy poległych i około 50 tysięcy wywiezionych do ZSRR.

Słowa i muzykę „Modlitwy” napisał Adam Kowalski, ale na głosy utwór opracował Adam Harasowski⁹. Po raz pierwszy pieśń wykonał chór żołnierzy i oficerów w drugą niedzielę października 1939 roku. Do okupowanego kraju utwór dotarł razem z „cichociemnymi” – oficerami polskich sił specjalnych organizujących zbrojny opór krajowych konspiracji. „Modlitwa” zyskała z czasem dużą popularność i stała się hymnem Armii Krajowej.

Analiza tekstu

Pierwotna wersja „Modlitwy” składa się z dwóch zwrotek i refrenu. Utwór ma charakter supliki – błagalnego hymnu religijnego. Pierwsza zwrotka odwołuje się wprost do Boga („O Panie”) z błaganiami o sprawiedliwość oraz „polski dom” i „polską broń”. Jest to z jednej strony modlitwa wygnańców, którzy musieli uciekać przed wrogiem ze swoich domów. Z drugiej jest to również modlitwa zamkniętych w obozach żołnierzy, którzy chcą dostać się do organizującego się na Zachodzie Wojska Polskiego i walczyć o wyzwolenie okupowanej Ojczyzny. Refren jest prośbą o boską interwencję, która skruszy „miecz co siecze kraj”. Wygnańcy błagają też o powrót do wolnej Polski, którą pragną odbudować tak, by stała się „twierdzą nowej siły”. Może to być jakieś echo często wspominanych w pamiętnikach obozowych dyskusji o koniecznych zmianach ustrojowych, które dadzą Polsce siłę do skutecznego odpierania agresji sąsiadów. Wspominanie o „domu” nadaje pieśni szczególnie, osobisty charakter.

---

⁹ Adam Jerzy Harasowski (ur. 16 września 1904 w Delatynie, zm. 16 czerwca 1996 w Rownhams w Anglii) – polski kompozytor i dyrygent, pianista, znawca twórczości Fryderyka Chopina, inżynier mechanik, poliglota. Od roku 1939 przebywał w Wielkiej Brytanii. Był oficerem technicznym Polskich Sił Powietrznych, później oficerem i instruktorem Royal Air Force. Prowadził polskie i brytyjskie, chóralne i operowe grupy muzyczne, a także działalność pisarską mającą na celu przybliżenie polskiej muzyki publiczności anglojęzycznej. Był mężem wydawcy i dziennikarki Jadwigi Harasowskiej. [Strona na Wikipedii](#)

ŚPIEWNIK NIEPODLEGŁOŚCI

Musimy pamiętać, że była ona modlitwą żołnierzy, którzy nie tylko stracili swoje oddziały, ale też domy i rodziny. Druga zwrotka „Modlitwy” z prośbą o boskie wstawiennictwo przywołuje męczeństwo Polaków ginących w obronie kraju nad Wartą, Wisłą, Sanem i Bugiem. Wymienienie akurat tych rzek wskazuje na to, że „Modlitwa” powstała wśród i dla żołnierzy walczących z niemieckim najazdem. Dlatego tekst nie wspomina o Kresach i sowieckiej agresji.

Opracował: Piotr Pacak

Projekt jest współfinansowany ze środków darowizny otrzymanej od
Fundacji LOTTO